

Heijenseweg 75, Gennep

Ontwerper : J.W. Dinger, Naarden
 Bouwjaar : 1930
 Bouwstijl : invloed cottage-stijl
 Kadastrale gegevens :

Historie

Het gebouw maakt deel uit van de bebouwing van de tegenwoordige zorginstelling Dichterbij, opvolger van het oude Zonlichtheide (Sint-Augustinusstichting), dat een belangrijke rol heeft gespeeld in de historie van Gennep. In 1918 vestigden de Zusters van Liefde (Tilburg) van het St.-Norbertusklooster in Gennep in de vroegere onderwijzerswoning van de Openbare Lagere School in deze plaats een kleine ziekenzaal voor patiënten in dag- en nachtverpleging. Dit 'ziekenhuisje' groeide uit tot het sanatorium Maria Oord. Van dit sanatorium werd de uit Amsterdam afkomstige arts H. Stiemens (1880-1955) geneesheer-directeur. Stiemens had zich in 1905 als gemeente-arts te Gennep gevestigd. Hij was toen pas afgestudeerd, met longziekten als specialisatie. Jarenlang ijverde hij voor betere hulp aan tbc-patiënten, waarvan er eertijds nogal wat waren. Met de zusters wist hij het Gennepse sanatorium tot een van de belangrijkste te maken. Tot het einde van de Tweede Wereldoorlog, toen Maria Oord door de oorlogshandelingen werd verwoest, bleef het in deze plaats gevestigd. Toen is het overgeplaatst naar Rosmalen.

Stiemens ging er vanuit dat de verzorging van tbc-patiënten niet ophield nadat zij uit het sanatorium waren ontslagen. Voor de overgang van genezing naar deelname aan de maatschappij beschouwde hij nazorg als onontbeerlijk. Met hulp van enkele financiers uit 't Gooi kocht hij aan weerskanten van de Heijenseweg twee uitgestrekte heidepercelen. Hier liet hij door architect J.W. Dinger (1891-1986) uit Naarden een voor de nazorg bestemd instellingsgebouw neerzetten, de zogeheten 'nazorgkolonie Zonlichtheide'. Rondom dit gebouw verrezen diverse paviljoens, niet alleen voor oud tbc-patiënten maar ook voor de nog kurende lijdens. Bovendien kwam er het markante paviljoen te staan, dat bekend staat als 'het Juweeltje' (architect F.J. Hopman). In hetzelfde jaar dat dit is gebouwd – 1935 – is het door Dinger ontworpen instellingsgebouw verbouwd tot een administratief bureau ofwel hoofdgebouw. In 1939 werd Stiemens' zoon Hans (1910-1940) hier administrateur. Op 10 mei 1940 zou deze J.H. Stiemens sneuvelen op het vliegveld Ypenburg.

Van de in Lunteren geboren architect Jan Willem Dinger is bekend dat hij vanaf 1930 samenwerkte met de landelijk vooraanstaande architect Jan Gratama (1877-1947), wiens bureau hij omstreeks 1945 overnam. Werk van Dinger is onder meer te vinden in Amhem, Amsterdam en Lunteren. Behalve het hoofdgebouw ontwierp hij voor Zonlichtheide in dezelfde periode een zusterhuis. Het archief van Gratama en Dinger bleef bewaard en is overgedragen aan en geïnventariseerd door het Nederlands Architectuur Instituut in Rotterdam. Dingers tekeningen en bijbehorende correspondentie voor de gebouwen van Zonlichtheide bevinden zich hier onder de nrs. t33 en d33.

Het hier bedoelde administratiegebouw is opgezet in een aan de cottage-stijl verwante trant. Dit blijkt dan vooral uit de karakteristieke rieten kap. In de oorspronkelijke opzet waren er op de begane grond een eetkamer, twee woonkamers en een lighal – de drie laatstgenoemde ruimtes deels gesitueerd in een op het zuiden gerichte uitbouw met openslaande tuindeuren. Op de verdieping kwamen verschillende slaapkamers en liep langs de zuidgevel een ruim balkon. In de loop van de tijd – deels

na de oorlog – onderging het bouwwerk een groot aantal wijzigingen en is het sterk uitgebouwd. Zo bevindt zich aan de oostelijke kopzijde een later toegevoegde technische ruimte met een hoge schoorsteen. De westelijke helft van het gebouw raakte op de begane grond langs de noord- en westgevel ingesloten door een forse uitbreiding met een plat dak. Van de oudbouw zijn diverse houten ramen en deuren vervangen door stalen exemplaren. Inwendig is het originele interieur verdwenen, met een deels vernieuwde indelingsstructuur en een nagenoeg geheel gewijzigde interieurafwerking.

Context

Het object maakt deel uit van de terreinen van de tegenwoordige zorginstelling Dichterbij, die zich uitstrekken aan de west- en oostzijde van de Heijenseweg, langs de zuidelijke rand van de bebouwde kom van Gennep. Hier is het niet meer in gebruik zijnde bouwwerk vrijstaand gelegen op een verhoging in een ruim bosperceel aan de westzijde van de Heijenseweg. Het wordt door verwilderd groen grotendeels aan het zicht onttrokken. Vlakbij (w.) bevindt zich paviljoen het Juweeltje.

Beschrijving

Het pand heeft een samengestelde plattegrond en telt één geheel in het zicht gelegen bouwlaag en een deels in de kap opgenomen tweede bouwlaag. Latere uitbreidingen omsluiten het bouwwerk aan verschillende zijden. Het gebouw is deels onderkelderd. De kap bestaat uit een rietgedekt schilddak met afsteken en is voorzien van roodkeramische nokvorsten en twee bakstenen schoorstenen. De oorspronkelijke L-vormige hoofdropzet blijkt nog uit de omhoekende opzet van het dak. Er zijn diverse uit de bouwtijd daterende houten dakkapellen. Ze zijn op de kap aangetakt, met rietdekking en voorzien van veelruits ramen in hout. De bouwmassa – zowel de oudbouw als de uitbreidingen – is opgetrokken in genuanceerde baksteen in kettingverband, met platvolle voegen. Het trasraam wordt beëindigd door een rollaag. Op de hoeken bevindt zich enig siermetselwerk. De vensters bevatten enerzijds een stalen invulling en hebben anderzijds houten ramen (de oudbouw was oorspronkelijk geheel voorzien van houten ramen en dito tuin- en balkondeuren).

Aan de voorzijde (z.) bevindt zich een oorspronkelijke brede uitbouw, met de vroegere woonkamer en lighal, en aan de bovenzijde een balkon. Zowel beneden als boven zijn er diverse vensters en ingangen met een stalen invulling. In de uitbouw op de begane grond maken ze deel uit van een gewijzigde gevelindeling.

Zowel aan de linker- als de rechterzijde (o. en w.) is de bouwmassa ingesloten door latere uitbreidingen, waarvan de vensters deels zijn voorzien van stalen ramen en deels van kunststof (o.). Op de rechter zijgevel sluit bovendien een niet-oorspronkelijk éénlaags ketelhuis aan, met een hoge bakstenen schoorsteen. Op de verdieping is aan deze kant van het gebouw een oorspronkelijk venster met twee 4-ruits houten draairamen met 2-ruits bovenlichten (valraampjes). Aan de linkerzijde van het gebouw gaat de oorspronkelijke bouwmassa deels schuil achter een latere uitbreiding. Van deze langs de west- en noordgevel omhoekende uitbreiding is het onderste gedeelte in bekistingsbeton uitgevoerd (kelderverdieping).

De achtergevel (n.) wordt gekenmerkt door een verspringende opzet, aangetakt op de van oorsprong L-vormige bouwmassa. Langs de rechter gevelhelft bestaat het bouwwerk hier grotendeels uit een latere uitbreiding. Links hiervan bevindt zich de oorspronkelijke en in een oksel gelegen hoofdingang. Deze bevat een dubbele deur in staal en met 6-ruits deurramen. Lage bakstenen penanten flankeren

de ingang. Links van de ingang bevat de gevel enkele vensters in een wisselend formaat en met veelruits houten ramen. Het metselwerk van de gevel draagt enkele verbouwingssporen.

Inwendig is de indelingsstructuur deels gewijzigd en heeft het pand een nagenoeg geheel gewijzigde interieurafwerking. Een niet-oorspronkelijk trappenhuis leidt naar de bovenverdieping. Zowel beneden als boven zijn er diverse kleine en grote kamers. Van de oorspronkelijke interieurafwerking resteren op de zolderverdieping enkele houten paneeldeuren (Bruynzeel) in bolle houten kozijnen.

Waardering

Object van algemeen belang voor de gemeente Gennep vooral vanwege zijn cultuurhistorische waarde. Door de diverse wijzigingen die het gebouw in de loop van de tijd onderging wordt afbreuk gedaan aan de architectuurhistorische waarde, maar het oorspronkelijke concept is nog herkenbaar en er is sprake van typologische zeldzaamheid. Als onderdeel van een instellingscomplex is er ensemblewaarde.

- Het uit 1930 daterende bouwwerk is ontworpen door de Naardense architect J.W. Dinger die landelijk actief was en diverse ontwerpen op zijn naam heeft staan. Dit oorspronkelijk als een instellingsgebouw voor nazorg gerealiseerde gebouw, dat al vrij snel een administratiefunctie kreeg, voerde hij uit in cottagestijl, met een nog steeds aanwezige markante rieten kap. Omdat het gebouw in de loop van de tijd zowel in- als uitwendig diverse wijzigingen onderging, is het oorspronkelijke karakter ingrijpend veranderd. Daardoor is de architectuurhistorische waarde afgenomen. Dat neemt niet weg dat de oorspronkelijke bouwmassa met de bijbehorende rieten kap nog herkenbaar is. Diverse vensters bevatten nog een oorspronkelijke houten invulling. De uitbreidingen geven bovendien een indruk van de historische ontwikkelingen van Zonlichtheide. In Gennep vertegenwoordigt het bouwwerk typologische zeldzaamheid.
- Het pand heeft geen stedenbouwkundige waarde. Door de terugwijkende ligging op de uitgestrekte bospercelen van de zorginstelling Dichterbij, aan de westzijde van de Heijenseweg, neemt het object vanaf de openbare weg geen in het oog vallende positie in. Als onderdeel van de nog summier aanwezige historische bebouwing van het vroegere Zonlichtheide – het gebouw ligt naast het als het Juweeltje bekend staande paviljoen dat eveneens in cottagesstijl is uitgevoerd – is er sprake van ensemblewaarde.
- Het bouwwerk heeft hoge cultuurhistorische waarde doordat het de herinnering levend houdt aan de voor Gennep belangrijke zorginstelling Zonlichtheide. Op instigatie van de bekende arts H. Stiemens is dit voor de verzorging van tbc-patiënten bedoelde sanatorium tijdens het interbellum sterk uitgegroeid. Omdat Stiemens veel belang hechte aan nazorg voor de patiënten nadat zij genezen waren, liet hij op de speciaal daarvoor aangekochte heideterreinen langs de Heijenseweg enkele gebouwen realiseren, als onderdeel van een zogeheten nazorgkolonie. Het onderhavige voormalige administratiegebouw ofwel hoofdgebouw is één van de nog resterende bouwwerken die deel uitmaakten van deze kolonie.

Literatuur

www.Gennepnu.nl (zie het hierbij gebruikte historisch fotomateriaal)

I	Architectuur- en kunsthistorische waarde, bijzonder belang van het pand	
1	voor geschiedenis van de architectuur (bouwstijl, bouwtrant, bouwtechniek, typologie)	●●○
2	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	●●○
3	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp (verhoudingen, compositie, ruimtelijke opzet)	○○○
4	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●○
5	wegens de in, aan of bij het object toegepaste monumentale kunst	○○○
II	Stedenbouwkundige of ensemble waarde, belang van het pand	
1	als deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●○○
2	bijzondere betekenis voor het aanzien van stad, dorp of wijk (landmark, oriëntatiepunt)	○○○
3	wegens situering en/of ruimtelijke relaties met de omgeving (samenhang in functie, schaal en verschijningsvorm met bebouwing, wegen, landschappelijke gesteldheid in buurt, wijk of plaats)	●●○
4	wegens inrichting van terrein en/of historisch ruimtelijke relatie met groen, wegen en/of water op de kavel (oriëntatie op zon, lucht- en lichttoetreding, relatie met bijgebouwen en tuinaanleg)	●●○
III	Cultuurhistorische waarde, belang van het pand	
1	als bijzondere uitdrukking van een culturele, sociaal-maatschappelijke, economische, geestelijke en/of beleidsmatige/bestuurlijke ontwikkeling, etc.	●●●
2	wegens bijzondere technische en/of typologische ontwikkeling/innovatieve waarde/ pionierskarakter	●●○
3	bijzondere betekenis voor de historie van de gemeente Gennep	●●●

IV	Gaafheid/herkenbaarheid	
1	architectonische gaafheid of authenticiteit van ex- en/of interieur	●○○
2	herkenbaarheid van het oorspronkelijke concept/functie	●●○
3	relatie met structurele en/of visuele gaafheid van ensemble/omgeving	●○○
V	Zeldzaamheid	
1	architectuurhistorische, bouwtechnische, typologische, functionele zeldzaamheid	●●○
2	uitzonderlijk belang wegens een of meer van eerder genoemde kwaliteiten	●●○
VI	Overigen	
1	toeristisch-recreatieve waarde	●○○
2	economische waarde (voor de samenleving)	○○○
3	gebruikswaarde	●●○